
EEN NASCHRIFT IN VIER PUNTEN

F.L. van Holthoon.

1. Allereerst mijn dank aan Hak en Kee, dat zij mij wat hebben doen stijgen op de ladder van de citations-index. Daar staat er tenslotte niet bij, dat dit citeren in negatieve zin gebeurt.
2. Van de twee zakelijke punten van kritiek is de eerste, dat ik de veronderstelling wek, dat Weber alleen de calvinisten op het oog had met zijn beroemde these. Kom, kom mijne heren, niet alleen ik maar ook de lezers van Groniek weten wel beter. In het voetspoor van Weber heb ik de Calvinist als prototype(ideaal-type) van de protestantse kritiek ten tonele gevoerd. Korthedshalve, omdat mijn stuk niet de Weber-these, maar over Weber en arbeidsmoraal ging. Wat de predestinatie betreft schrijf ik dat Weber zich niet aan zijn eigen verklaring houdt (ik verwijs daarbij naar zijn *Die Protestantische Sekten...* in Amerika, die natuurlijk niet alleen calvinistisch van karakter waren en zijn). Dat betekent toch op zijn minst dat ook bij mij het licht daagt dat predestinatie en arbeidsmoraal niet onlosmakelijk gekoppeld waren.
3. Tweede punt, rationalisering: Het is mij gewoon niet duidelijk, waarin de beide critici met mij van mening verschillen. Let wel, ik had het niet over *rationaliteit*, maar over *rationalisering*, d.w.z. het gevolg van het streven naar een rationele orde. Ik denk dat de woordjes *kosten en baten* hun in het verkeerde keelgat zijn geschoten, omdat zij denken dat hier een utilistische visie zichtbaar wordt, waarbij wordt uitgegaan van individuen die hun kosten en baten *berekenen*. Ik bedoelde te zeggen, dat de baten van het ontstaan van een rationele orde voor de persoonlijkheid van de mens hoge kosten met zich mee hebben gebracht. Dat lijken ook beide critici te willen zeggen en -wat nog belangrijker is- dit schijnt ook Weber's visie geweest te zijn. Wij zijn het eens, dat rationalisering als proces een *dwangmatig* karakter heeft, althans gehad heeft. Ik denk, dat wij van mening verschillen over de vraag in welke mate mensen zich hieraan kunnen onttrekken. Ik ben, als ik hen juist interpreteer, iets optimistischer.
4. 'Slordigheid', 'oppervlakkigheid'....De beide Heren zijn mij welgezind, en ik interpreteer deze krachttermen dan ook als een stijl van polemiseren. Tegen deze stijl moet ik hen waarschuwen. Deze stijl werkt averechts. Stel dat zij als volgt begonnen waren: 'Van Holthoon benadrukt in zijn interessante artikel.... dat het begrip rationaliteit voor vele interpretaties vatbaar is. Wij menen dat in zijn interpretatie de volgende punten te kort zijn gekomen.....' Dan had ik geantwoord: 'Het vraagstuk in hoeverre de hedendaagse mens het slachtoffer blijft van een persoonlijk-

heidsvorming, die het resultaat is geweest van een langdurig proces van rationalisering is een interessant punt, dat nadere aandacht vraagt....'
Nu....ach laat ik het hier maar bij laten.

skript

historisch tijdschrift

In mei 1984 brengt Skript een themanummer uit over

HISTORISERENDE SOCIOLOGIE

In dit nummer o.a. een interview met Robert Muchembled over hekserij, een bijdrage van Ton Zwaan waarin hij de stand van zaken beschrijft en een bespreking van Siep Stuurmans 'Verzuiling, kapitalisme, patriarchaat'. Bestellen kunt u dit nummer door overmaking van f7,50 op giro 2624858, t.n.v. Skript-tijdschrift, Herengracht 286, 1016 BX Amsterdam, o.v.v. 'Sociologie'.

Abonnementen (4 nrs.) door overmaking van f15,- op hetzelfde gironummer, o.v.v. 'VI-2'.